

Fréttabréf Viðskiptaráðs – 19. nóvember 2008

Aðgerðir í þágu atvinnulífsins

Framundan er tímabil efnahagslegrar endurreisnar í kjölfar hruns íslenska fjármálakerfisins. Verulega hefur hægst á hjólum atvinnulífs vegna gjaldeyriskreppu, veikingar krónunnar, hnökra í erlendri greiðslumiðlun, skerts aðgengis að fjármagni og almennrar óvissu sem ríkir um rekstrargrundvöll fyrirtækja. Til að draga megi sem mest úr þeim erfiðleikum sem blasa við íslenskum fyrirtækjum og heimilum hefur Viðskiptaráð tekið saman sjö atriði sem skipta sérstaklega miklu máli fyrir framtíð íslensks efnahaglífs og eru til þess fallin að halda hjólum atvinnulífsins gangandi.

1. Gjaldeyrismál og endurskoðun peningamálastefnu

Nú bendir flest til þess að aðkoma IMF verði að veruleika og í kjölfarið ætti því að gefast gott færi á að greiða úr stöðunni á gjaldeyrismarkaði. Viðskiptaráð leggur til að krónan verði sett á flot eins fjótt og auðið er, en í því sambandi er forgangsmál að aðilar vinnumarkaðar og hið opinbera vinni gegn því að hugsanleg veiking krónunnar leiði út í verðlag. Með þeim hætti má tryggja að leiðrétting raungengis komi til í gegnum styrkingu nafngengis. Einnig er brýnt að vextir lækki aftur um leið og færi gefst.

2. Aðgerðir til stuðnings fyrirtækjum

Sökum efnahagsþrenginga munu fjölmörg fyrirtæki lenda í rekstrarerfiðleikum á komandi misserum og því telur Viðskiptaráð mikilvægt að vel takist til við úrlausn slíkra mála gagnvart bankakerfinu. Í því sambandi er ýmislegt sem kemur til greina, t.d. alhliða niðurfærsla skulda og breyting skulda í hlutafé, svo fátt eitt sé nefnt. Viðskiptaráð leggur einnig til að stofnaður verði endurreisnarsjóður, sem hefði það hlutverk að tryggja áfrahamhaldandi rekstur fyrirtækja í tímabundnum erfiðleikum.

3. Mótun og kynning skýrrar framtíðarstefnu

Nú þegar viljayfirlýsing stjórnvalda og IMF liggur fyrir er mikilvægt að stjórnvöld marki skýra sýn til framtíðar. Einnig er vert að minnast á mikilvægi almenns upplýsingaflæðis af hálfu hins opinbera, sem fram að þessu hefur verið verulega ábótavant. Líklegt er að koma hefði mátt í veg fyrir ýmis vandamál með betra streymi upplýsinga.

4. Aðlögun og skýring á gjaldþrotalöggjöf

Viðskiptaráð mælist til þess að ríkisstjórnin skoði á næstu dögum og vikum hvort gera eigi breytingar á gjaldþrotalöggjöf til að tryggj sé að dómstólar veigri sér við að úrskurða um bóta- og refsíabyrgð

gagnvart stjórnendum komi til dómsmála af því tagi við núverandi aðstæður. Ljóst er að íslenskt atvinnulíf glímir við fordæmalausar aðstæður og því afar erfitt fyrir dómstóla að meta varanleika greiðsluörðugleika fyrirtækis annars vegar og hvort aðgerðir stjórnenda þess hafi verið réttmætar hins vegar.

5. Efling frumkvöðlastarfs og stuðningur við nýsköpun

Frumkvöðla- og nýsköpunarstarfsemi kemur til með að gegna lykilhlutverki í þeirri uppbyggingu sem framundan er. Af þeim sökum er mikilvægt að hlúð verði að slíku starfi og því sköpuð hagfelld ytri skilyrði.

6. Fjárveitingar til menntamála má ekki skerða

Það er afar mikilvægt að þeir einstaklingar sem fara af atvinnumarkaðinum hafi greiðan aðgang að námi óháð aldri og búsetu. Þetta á við um nám á öllum stigum. Nú sem aldrei fyrr þarf að setja menntun í forgang.

7. Óháðir aðilar rannsaki aðdraganda kreppunnar

Eðlilegt er að farið verði í saumana á þeirri atburðarás sem leiddi til núverandi hremminga. Ef framkvæma á slíka rannsókn er nauðsynlegt er að að óháðir aðilar, helst hópur erlendra sérfræðinga, leiði slíka rannsókn og að í henni verði engir þættir atburðarrásarinnar undanskildir. Þær hugmyndir að stjórnálamenn leiði þessar rannsóknir telur Viðskiptaráð mjög óheppilegar.

Mun ítarlegri umfjöllun um sérhvert þessara atriða má finna [hér](#).

Lausn í samningaviðræðum vegna deilu um innstæðutryggingar

Viðskiptaráð fagnar því að lausn hafi náðst í samningaviðræðum ríkisins vegna deilu um innstæðutryggingar vegna íslenskra bankaútibúa á Evrópska efnahagssvæðinu og stöðu sparifjáreigenda þeirra. Ljóst er að lausn í málinu mun greiða fyrir láni frá Alþjóðagjaldeyrissjóðnum og þeim aðgerðum sem nauðsynlegt er að ráðast í á næstu vikum.

Engu að síður telur Viðskiptaráð mikilvægt að samkomulagið rýri ekki úrræði íslenskra stjórnvalda til að leita réttar síns gagnvart breskum stjórnvöldum síðar meir vegna aðgerða þeirra gagnvart Landsbankanum annars vegar og Kaupþingi hins vegar.

Viljayfirlýsing ríkisstjórnar og IMF

Viljayfirlýsing ríkisstjórnarinnar og IMF hefur nú verið birt opinberlega og má segja að flest sé í takt við það sem búast mátti við. Stutta samantekt á yfirlýsingunni má nálgast [hér](#).

Það hefur jafnan verið forgangsverkefni hjá IMF að koma alþjóðaviðskiptum og gjaldeyrismálum í horf við fyrsta tækifæri og ljóst er að Ísland er þar engin undantekning. Fleyting krónunnar er eina leiðin til að hægt sé að hefja gjaldeyrisviðskipti með eðlilegum hætti og því skref í rétta átt. Það er mikilvægt að stjórnvöld leggi ekki upp með að handstýra genginu með of kröftugum hætti og ganga þannig of hratt á gjaldeyrisvarasjóð Seðlabankans. Reynslan hefur sýnt að flestir Seðlabankar mega sín lítils í baráttu við erlenda fjármagnsstrauma. Lykilatriði í þessu samhengi er að stjórnvöld og atvinnulíf komi eftir fremsta megni í veg fyrir að gengisveiking krónunnar leiði út í verðlag. Með þeim hætti má tryggja að leiðrétting raungengis fari í sem mestum mæli í gegnum styrkingu krónunnar. Að sama skapi er mikilvægt að útflytjendur taki afnámi gjaldeyrishafta fagnandi og hiki ekki við að flytja gjaldeyri sinn heim til Íslands.

Helsta áhyggjuefni yfirlýsingarinnar eru þær þröngu skorður sem settar eru á lausafé frá Seðlabanka Íslands. Skilyrði um veðhæfni bréfa hefur verið takmörkuð og gert er ráð fyrir að aukning í lánum frá Seðlabanka til bankakerfisins verði lítil sem engin. Ljóst er að mikill skortur verður á lánsfjármagni til íslenskra fyrirtækja og heimila verði ekkert að gert. Fjárbörf hins opinbera verður mikil á næstunni og því hætt við að enn erfiðara verði fyrir fyrirtæki að nálgast lánsfé en ella. Úr þessu þarf að bæta eins fljótt og auðið er.

Viðskiptaráð fagnar þeirri aðhaldssömu langtímastefnu sem mörkuð er í ríkisfjármálum enda mikilvægt að aukið svigrúm verði skapað fyrir einkaaðila við fyrsta tækifæri. Fjármálaráðuneytið hefur þegar beint þeim tilmælum til allra ráðuneyta að senda tillögur um hvernig koma megi í veg fyrir þá miklu útgjaldaaukningu sem áætluð var í fjárlögum 2009. Utanríkisráðuneyti hafði þegar lagt fram tillögur sem miðuðu að því að útgjöld vegna utanríkismála myndu ekki aukast. Þessu ber að fagna. Í þessu samhengi er vert að minnast á 90 tillögur Viðskiptaráðs að bættri samkeppnishæfni íslensks hagkerfis, sem gefnar voru út í September á síðasta of hægt er að nálgast hér. Ein af tillögunum var sú að ríkisútgjöld yrði skorin niður um fimmtung enda hafa þau farið hratt vaxandi síðustu tvo áratugi. Í skýrslunni voru margar tillögur sem ættu að geta nýst vel til að skapa það hagræði í ríkisrekstri sem nú er nauðsynlegt.

Hugmyndir um aðlögun gjaldþrotalöggjafar

Viðskiptaráð mælist til þess að ríkisstjórnin skoði á næstu dögum og vikum hvort gera eigi breytingar á gjaldþrotalöggjöf til að tryggja sé að dómstólar veigri sér við að úrskurða um bóta- og refsiaþbyrgð gagnvart stjórnendum komi til dómsmála af því tagi við núverandi aðstæður. Ljóst er að íslenskt atvinnulíf glímir við fordæmislausar aðstæður og því afar erfitt fyrir dómstóla að meta varanleika

greiðsluörðugleika fyrirtækis annars vegar og hvort aðgerðir stjórnenda þess hafi verið réttmætar hins vegar.

Nánar er fjallað um gjaldþrotalöggjöfina í Aðgerðaáætlun Viðskiptaráðs sem nálgast má hér.